

В'ячеслав Попсуй, Віктор Опара - Сумський національний аграрний університет, доценти.

Обід для марафонця

Основною метою використання свиноматок є отримання від них максимальної кількості життєздатних поросят та тривале продуктивне використання на фермі. Але інтенсивна експлуатація маток, коли від них за життя відлучають 50, а інколи і 100 поросят, потребує як належного відбору, так і догляду та умов годівлі.

Важливим моментом у житті свиноматки є фізіологічний стан поросності. Сьогодні перше парування ремонтних свинок сучасних спеціалізованих ліній проводиться у більш ранній вік - близько 7-8 місяців життя, а враховуючи термін лактаційного періоду 3-4 тижні, ми вже в один рік зможемо оцінити молоду свиноматку, яка перевіряється за репродуктивними та материнськими ознаками. Фізіологічно основна свиноматка постійно знаходиться у трьох періодах: відносно короткому холостому, поросності і підсосу. Більшу частину 71-76% свого життя вона перебуває у стані вагітності, який і формує її майбутні материнські якості. Період поросності можна порівняти з виснажливим марафоном, а лактацію – зі спринтом, де за короткий проміжок часу за рахунок крайньої напруги резервів свиноматки потрібно отримати максимальний результат. Якою б потенційно багатоплідною не була свинка, з перевіреною генетикою, гарним екстер'єром, але порушення технології годівлі може звести нанівець всі наші очікування. Лактація - порівняно короткий період, який характеризується граничним напруженням організму, але підготовка до нього - накопичення поживних речовин, формування майбутньої молочності та розвиток плодів - відбувається в період поросності. Похибки в технології годівлі у цей період - основна причина скорочення термінів господарського використання свиноматки. Тому її фізіологічні потреби необхідно задовольняти повністю.

Оптимізація годівлі й управління стадом на фермі - ключові моменти, які гарантують, що сучасна свиноматка досягне свого генетичного потенціалу для відтворення. Але на практиці фактичний рівень продуктивності значно нижче здатності тварини, і в багатьох господарствах нормою є діловий вихід поросят в кількості 20-22 на одну свиноматку в рік, при можливості у 30 поросят. Основне завдання технолога - утримання кондиції поросних свиноматок на оптимальному рівні. Ось чому в зазначені періоди раціони для них не можуть бути ідентичними, як за поживністю, так і складом. Повнораціонний комбікорм для поросних свиноматок на більшості підприємств називається СК-1, а для лактуючих маток - СК-2. Нормування показників його поживності обумовлене фізіологічними особливостями та характером годівлі тварин.

Таблиця 1

Вимоги до поживності комбікормів для свиноматок, кг

Показники	Повнораціонний комбікорм для поросних свиноматок	Комбінована годівля	Повнораціонний комбікорм для підсосних свиноматок
Обмінна енергія, МДж	10,5-11,5	11,0-13,0	12,5
Сирий протеїн, г	110-145	110-145	160-180
Сира клітковина, г	80	40	40-50
Амінокислоти (співвідношення- Лізин: Метеонін+Цистин:Треонін:Триптофан)	1:0,6:0,6:0,2		1:0,65:0,6:0,2
Лізин, г / обмінна енергія, МДж	0,5:1		0,75:1
Кальцій, г	6,5		8,5
Фосфор, г	4,5		6,0
Перетравний фосфор, г	2,2		3,3
Натрій, г	2,0		2,0
Вітамін А, М.О.	10000-15000		
Вітамін Д, М.О.	1000-1500		
Вітамін Є, мг	20-60		
Вітамін В ₁₂ ,мг	15-30		

З точки зору інтенсивності розвитку плодів поросність традиційно поділяють на періоди: першу, другу і останню третину. Перші дві можна поєднати - тут головне не перегодовувати свиноматку. Остання третина, або глибоко поросний період, з 12-13 тижня поросності, характеризується інтенсивним

ростом плодів. Так, наприклад, на кожен з перших 75 днів поросності їх приріст становить в середньому по 300 г. У той же час середня вага поросят при народженні дорівнює 1,2 кг. Отже, 70% живої маси поросля набирає в останню третину поросності. На заключному етапі періоду очікування потреба свиноматок в амінокислотах, зокрема в лізині, зростає. У цей час даванку корму та його поживність збільшують. Кількість корму залежить від живої маси свиноматки та вгодованості, але в цілому даванку комбікорму збільшують приблизно на 1,0 -2 кг. Середні добові витрати корму становлять 3,2-3,6 кг на голову. Але слід враховувати, що перевищення норм годівлі під час поросності призводить до ожиріння свиноматок, затягнутим опоросам і, як наслідок, - до збільшення кількості мертвонароджених поросят.

Тож потрібно дуже уважно слідкувати за набиранням ваги свиноматкою та проводити коригування корму. Якщо у господарстві для годівлі свиней застосовують об'ємисті корми, то потрібно враховувати їх реальну поживність при складанні раціонів. Слід зазначити, що у поросних свиноматок на великих строках вміст харчового тракту зменшується через збільшення матки з плодами. Тому кількість таких кормів потрібно зменшити. Бажано і згодовувати їх окремо.

За нормами, свиноматка під час поросності повинна набирати близько 40 кг, причому 25 кг - це вага плодів і навколоплідних вод, а 15 кг залишаються на поповнення резервів організму. Свиноматки до 3-ї поросності повинні набирати на 20-30% більше. Надмірний набір живої маси протягом поросності приводить до великої частоти виникнення ускладнень під час опоросу і слабкості пологової діяльності, зниження апетиту під час лактації, наслідком якої є високі втрати маси та погіршення молочності, а також падіжу поросят через те, що жирні неповороткі свиноматки їх більше тиснуть і травмують. Але і нестача енергії, незбалансований за поживністю раціон призводить до народження слабких поросят з низькою масою. Свиноматки не можуть накопичити резерви організму, а у багатоплідних свиноматок в подальшому може розвиватися безпліддя.

Особливої уваги потребують свиноматки приблизно за тиждень до опоросу. Це так званий перехідний, або транзитний період, коли переходять на корм для лактуючих свиноматок. Він повинен мати більшу енергетичну поживність за рахунок зменшення частки кормових інгредієнтів, що містять клітковину. Але занадто раптова зміна комбікорму може привести до закріпів, що у свою чергу може проявитися у звуженні родового каналу та збільшення відсотку мертвонароджених поросят, розтягнутих опоросів, а, відповідно, і повільного відновлення свиноматки після пологів. Також серйозними наслідками різкого переходу від одного комбікорму на інший є ризик виникнення у свиноматок ендотоксикозів, які, в свою чергу, можуть придушувати вивільнення пролактину та викликати лактаційну недостатність, зниження виділення молозива та погіршення молоковіддачі, виникнення синдрому ММА (мастит-метрит-агалактія), а також підвищення оксидативного стресу, особливо під час опоросу. Нідерландський експерт із годівлі компанії AVA Group Пітер-Ян Маас зауважує: «Спеціальний корм для транзитного періоду допоможе частково вирішити низку проблем у свиноматок, що виникають до та після опоросу. Хоча перехідний період від глибоко поросного періоду до ранньої лактації є досить коротким, проте він, тим не менш, має велике значення для високопродуктивних свиноматок».

Для годівлі поросних свиноматок підходить багато різних рецептур комбікорму. Якщо в якості основи комбікорму для свиноматок в першу частину поросності бажано використовувати не насичені енергією компоненти, такі, як ячмінь, овес, сухий жом і пшеничні висівки, то при наближенні до пологів склад комбікорму стає практично ідентичним комбікорму лактуючих маток. Основу його складають ячмінь, кукурудза, пшениця, овес і соєвий шрот. В останні тижні перед пологами свиноматкам рекомендують 0,4-0,8 кг пшеничних висівок, що сприяє належній роботі шлунково-кишкового тракту. Також потрібно враховувати і максимальні норми вводу деяких кормів у комбікорм. Наприклад, введення гороху і кормових бобів обмежують до 10%, а ріпакового і соняшникового шроту - до

7 і 5% відповідно. Амінокислотне співвідношення отримують введенням мінерального преміксу для поросних свиноматок, який містить 5-8% лізину. Додавання інших незамінних амінокислот, як правило, є необхідним.

Господарствам, які годують свиней з використанням кормів власного виробництва, потрібно ретельно звернути увагу не тільки на поживні, а і якісні характеристики кормових інгредієнтів. При цьому бажано, щоб поживність кормових засобів визначалася не з довідника, а за результатами лабораторних досліджень. Також потрібно вимагати від постачальників кормів та кормових компонентів документи на ветеринарну безпечність продукції та специфікацію її поживності. Зерно повинне не мати плісняви або ріжків, які продукують небезпечні для тварин кормові токсини. Досвід показує, що вміст кормових засобів, що містять синтетичні незамінні амінокислоти – лізин та метіонін, може не відповідати реальному їх вмісту. Деякі фірми навіть фальсифікують вміст сирого протеїну в продукції – рибному борошні або білковому концентраті карбамідом або кормовим діамонійфосфатом. Крім того, що приховується реальна поживність, такий корм реально шкодить здоров'ю тварин, особливо свиноматок та поросят. Категорично забороняється доступ поросних маток до промерзлих кормів або тих, які гниють, полови або лушпиння соняшнику. Годування поросних свиноматок в останній місяць вагітності повинно проводитися не менше трьох разів на добу.

Незалежно від умов годівлі необхідно забезпечити свиноматкам доступ до якісної питної води. Потреба тварин у воді дуже індивідуальна, але для глибокопоросних свиноматок її потреба складає 10-15 літрів на день, а оптимальна швидкість для поїлки - 1,5-2,0 л/хв.

Як підсумок: продуктивність свиноматок, їх материнські якості в значній мірі залежать від правильно вибраної стратегії годівлі під час поросності та якісних складових раціону.